Minn Ġrajjiet il-Qala

X'ĠARA SEWWA FL-1688?

Il-Qala saret Parroċċa flimkien ma' Sannat, ix-Xagħra u ż-Żebbuġ.

(2)

minn Anton Buttigieg P.E.P.

Fil-ħarġa ta' "Leħen il-Qala" Serie C no 14, jien akkużajt lil Fr. Alex. Bonnici O.F.M. Conv. b'nuqqasijiet serji li hu kien wettaq fl-istorja tat-twaqqif ta' l-erba' parroċċi: Sannat, Xagħra, Qala u Żebbuġ, fl-1688.

In-nuqqasijiet ta' Bonnici kienu diġa dehru fil-ktieb tiegħi "Fejn Saret il-Parroċċa fl-1688? Fil-Qala jew fin-Nadur?"

Meta Bonnici sab ruħu fl-impossibilità li jiddefendi ruħu kontra l-akkużi li kienu sarulu, infexx f'furja ta' tgħajjir u nsulti kontra tiegħi fi ktejjeb b'titlu falz. Bonnici nfexx ukoll f'litanija ta' żbalji, li hu qal, jien kont wettaqt:

a) L-ewwel żball li semma li jien għamilt, u ġiebu bħala eżempju niddikjara li jiena qatt ma għamiltu. Ivvintah hu, ħolqu hu stess imbagħad għadda biex jikkritikani bih. Ħela faċċata biex juri dan, jiġifieri b'dak li hu kien żied.

b) F'ittra li kiteb lill-Isqof Cauchi gideb kontra tiegħi biex jakkużani b'nuqqasijiet li jien qatt ma kont għamilt. Għandi l-provi kollha li dak li qal fuqi lill-Isqof hu gidba sfaċċata u ntenzjonata.

c) Jiena ktibt li n-Nadur fl-1688 minn kontrada tal-Matriċi għadda għal Kontrada tal-parroċċa ġdida tal-Qala. Bonnici qal li din il-kitba tiegħi kienet żbaljata u kompla jgħid li fl-1688 kienet il-Qala li saret kontrada tal-parroċċa tan-Nadur.

Il-kitba tiegħi kienet ibbażata fuq id-dokument ta' Dorbes tat-28 ta' April 1688 fejn għal bosta drabi jingħad li l-erba' parroċċi mwaqqfin bih kienu: Sannat, Xagħra, Qala u Żebbuġ. In-Nadur jissemma biss fil-parti tal-Qala u fil-limiti tagħha jidher hekk:

"Comprendendosi in questo ristretto la suddetta contrada Tal Cala con sue pertinenze: cioe' Nadur, Comino e Ramla."

Hekk Bonnici biex jakkużani bi żball li qatt ma għamilt wasal biex jiffalsifika għal darba oħra parti mid-digriet tat-28 ta' April kif kien diġa għamel fil-ktieb tiegħu "Nadur" pp 115-116.

d) Żball ieħor kbir tiegħi (skond Bonnici) kien meta jien ittimbrajt bħala "ħrafa" u ħliqa stupida" kitba tiegħu fejn qal li l-Qala fl-imgħoddi kienet biċċa min-Nadur. Biex joħloq dan l-iżball kontra tiegħi wasal biex giddeb lilu nnifsu u ċaħad dak li hu stess kien kiteb. B'din iċ-ċaħda tiegħu m'għamilx ħaġa oħra ħlief wera' kemm tassew kienet "ħrafa u ħliqa stupida" l-asserzjoni tiegħu dwar il-Qala fl-imgħoddi.

e) Insemmi żball ieħor li jien wettaqt (naturalment skond Bonnici) Dan ġara' kull darba li jien ktibt "Ferris". Bonnici ttimbra dan bħala żball. Qal li kelli nikteb "Ferres".

Fittixt ftit u sibt li Achille Ferris fil-ktieb tiegħu **"Storja Ecclesiastica di Malta"** kiteb **Ferris,** bħali, mhux Ferres. Fittixt fil-kotba ta' Laferla "British Malta". Sibt l-istess - "Ferris" mhux Ferres - Qallibt ukoll il-ktieb ta' Jos. Bezzina **"Religion and Politics** ecc" Hawn ukoll sibt "Ferris" mhux Ferres. Fl-aħħar ftaħt il-ktieb **"Il-Matriċi Kolleġġjata ta' l-Assunta"** ta' Fr. Alex Bonnici O.F.M. Conv. innifsu u sibt miktub Ferris darbtejn p.13 u darba p.129. Bonnici f'dan il-ktieb qatt ma niżżel Ferres.

Issa jekk dan l-iżball għamlu hu nnifsu qabli; għamluh oħrajn u għamlu l-istess Achille Ferris (miskin ma kienx jaf jikteb ismu sewwa!) għaliex Bonnici għaddieh fuqi biss?

Biżżejjed dawn biex nuri kemm Bonnici kien qarrieq fil-ħajja li wera biex ixerred ma' l-erba' rjieħ żbalji li jien qatt ma għamilt u dan għamlu fid-dawl tax-xemx, mingħajr l-ebda skruplu, u bil-libsa ta' San Franġisk fuqu.

Fl-istess ħin kixef l-inabilità tiegħu biex jiddefendi lilu nnifsu mill-attakki tal-kontradizzjonijiet u tal-falsifikazzjonijiet li jien kxift li hu kien wettaq.

Bonnici kiteb li jien il-Latin ma nafux. Għandi ċ-ċertifikat fil-Latin tal-Matrikola ta' Malta. Fi żmieni kien tassew iebes. Fl-istess kitba tiegħu Bonnici wera biċ-ċar li kien hu stess li l-Latin tad-dokumenti ma fehmux, tant li tbiegħed mir-regoli tal-grammatika u l-imgħoddi poġġieh fil-ġejjieni. Wera biċ-ċar li ma għarafx id-differenza bejn **"erigere"** u **"construere"** fid-dokument. Wera ukoll li ma jafx xi tfisser **"noviter"**. Wara dawn l-isbalji fil-Latin għadda biex jaqleb is-sens tad-dokument (28/4/1688) u hekk iffalsifikah għal darb oħra.

Bonnici akkużani wkoll li jien ma fhimtx id-dokumenti ta' l-Isqof Cocco Palmeri. B'din ried jipprova jgħatti l-falsifikazzjonijiet li kien wettaq? Nistaqsieh:

Fejn fid-dokument ta' l-erbgħa ta' Mejju 1687, in-Nadur jissemma b'ismu? Jipprova dak li kiteb fl-**Għid ta' l-Assunta (1982)** billi jikkwota mit-test tad-dokument.

Nistaqsi lil Bonnici: Fejn fid-digriet tat-28 ta' April 1688 sab lin-Nadur ikklassifikat ma' Sannat, Xagħra u Żebbuġ, kif kiteb diversi drabi fil-ġurnali?

Fejn fil-kuntratt ta' Dorbese, issemmew Sannat, Xagħra, u Żebbuġ flimkien u l-Qala ma kenitx magħhom?

Fil-kopja fotostatika li għandi tad-dokument, ta' Dorbese, ma' Sannat, Xagħra u Żebbuġ dejjem dehret il-Qala u dejjem fit-tielet post. In-Nadur ma deher qatt magħhom. In-Nadur jidher biss fil-parti dwar il-parroċċa tal-Qala.

Nistaqsi wkoll lil Bonnici. Fejn sabu mniżżel lin-Nadur fid-dokument tat-18 ta' Settembru 1688 kif ried jinsinwa fl-artiklu li kiteb fil-**"Gozo Primary Schools Magazine", May 1980?** Fil-kopja li għandi tad-dokument, in-Nadur ma jissemma qatt. A.A.M. Litt et Decreta (1684-1711) Tom IV ff 73-74 v.
"Decretum S. Cong. Concil. super confirmatione Erectionis Quattuor Paroch, Insulae Gaudisii. 5-3-1689."

Dan id-dokument jikkonferma b'manjiera l-aktar ċara li fit-28 ta' April 1688 **l-parroċċa ġiet imwaqqfa fil-Qala** u mhux fin-Nadur.

Bonnici hu mitlub jissostanzja dak li kiteb fil-**Gozo Primary Schools Magazine** billi jikkwota mit-test.

Minn dan il-qarrej jara sewwa li l-akkuża li Bonnici għamilli meta qal li jien ma fhimtx id-dokumenti kienet waħda qarrieqa. Ħoloq din l-akkuża bħal ma ħoloq dik ta' l-iżbalji għaliex ma kienx kapaċi jwieġeb għall-akkużi wisq serji li jien għamiltlu, u bil-provi, meta ktibt li hu ffalsifika d-dokumenti tal-Isqof Cocco Palmeri dwar l-erezzjoni tal-parroċċi ta' Sannat, Xagħra, Qala, Żebbuġ.

Nistiednu wkoll jiddefendi ruħu mill-akkużi wisq serji li għamillu l-Arċipriet Sultana billi jeħodhom waħda waħda u jweġibhom waħda waħda. *(Ara "Leħen il-Qala", April-Mejju 1988, pp.32-39)*

Nistiednu juri sens ta' irġulija u jissustanzja bil-provi dak li kiteb dwar l-Arċipriet, fejn qal li hu taħt l-influenza tiegħi. Mela ħaseb li l-Arċipriet Sultana hu xi wieħed bħal dawk il-boloħ li jaħsbu li kull ma' jgħid Bonnici hu Vangelu?

Juri Bonnici l-abilità tiegħu billi jipprova jwaqqa' l-argumenti ta' l-Arċipriet Sultana bil-fatti u bil-provi mhux b'xi espressjoni bla sens kif għamel. Ma nkomplix. Sultana wera kemm hu tassew kapaċi jiddefendi ruħu, bil-fatti ċari f'idejh. Ħaġa waħda biss inżid: Għaliex Bonnici qiegħed juri dik il-ħerqa kollha f'karba miskina għalkemm mistura biex jifred lill-Arċipriet minni? "Divide et impera?!" Miraġġ fid-deżert li fih jinsab.... Aħna t-tnejn, l-Arċipriet u jien, qegħdin niddefendu, dak li hu tagħna u m'aħna se nħallu l-ebda Bonnici jew ammiraturi tiegħu, ikasbruh jew jisirquh għal xi vantaġġ tagħhom....

Fil-kitbiet tiegħu, Bonnici ħareġ b'espressjoni oħra. L-aktar fil-ġurnali, kemm il-darba pprova jfisser **x'kellu f'moħħu** l-Isqof Cocco Palmeri.

X'kellu tassew f'moħħu l-Isqof Cocco Palmeri qabel waqqaf il-parroċċa tal-Qala, meta waqqafha u wara li waqqafha wriħulna hu stess f'għadd ta' dokumenti.

1) Beda' bid-dokument ta' l-4 ta' Mejju 1687. Fih il-Qala hi waħda mill-irħula magħżulin biex isiru parroċċi. L-oħrajn huma: Sannat Xagħra u Żebbuġ. **Xejn dwar in-Nadur.**

2) Bil-kemm għaddew tmint'ijiem meta fit-12 ta' Mejju 1687 għandna dokument ieħor fis-supplika lill-Gran Mastru fejn **ir-raħal tal-Qala** jidher l-ewwel wieħed immarkat biex jitwaqqaf f'parroċċa. **Xejn dwar in-Nadur.**

3) Fit-12 ta' Jannar 1688 għandna dokument ieħor. Fih ukoll **il-Qala** tissemma l-ewwel waħda bħala r-raħal magħżul fejn sa titwaqqaf parroċċa ġdida. **Xejn dwar in-Nadur.**

4) Id-digriet tat-28 ta' April 1688 waqqaf lill-Qala bħala Parroċċa. Fih naqraw dwar **"parocho et parochiali Ecclesiae Sanctae Mariae de la Cala"**, p.6. Fil-faċċata 11, naqraw: **"Limites vero eiusdem parochiae" (tal-Qala)** Il-limiti tal-parroċċa tal-Qala jispiċċaw b'dan il-Kliem: **"Comprendendosi in questo ristretto la suddetta contrada tal Cala con sue pertinenza. cioè Nadur, Comino e Ramla."**

Hekk jissemma n-Nadur fil-parti tal-limiti tal-parroċċa tal-Qala; bħala **"pertinenza"** tal-parroċċa ġdida tal-Qala, l-istess kif jissemmew Kemmuna u r-Ramla.

5) Fid-dokument tat-18 ta' Settembru 1688 l-Isqof Cocco Palmeri jitlob il-konferma tal-parroċċa tal-Qala li kienet ġiet imwaqqfa bid-digriet tat-28 ta' April 1688. F'dan id-dokument ukoll **xejn dwar in-Nadur.**

L-isqof Cocco Palmeri wriena **x'kellu f'moħħu** speċjalment meta kiteb f'dan id-dokument il-kelmiet **"considerans propterea incolis dictarum quattuor regionibus"** - Sannat, Xagħra, Qala, Żebbuġ,- Il-kelma **"considerans"** turina x'kellu tassew f'moħħu Mons. Cocco Palmeri.

6) Ir-risposta tal-5 ta' Marzu tas-Sacra Cong.: "Eminentissimorum Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum respondit: Affirmative' hi fuq il-parroċċa tal-Qala. Fuqha talabha l-Isqof.

7) Din il-konferma nsibuha f'dokument ieħor li fl-istess ħin jurina x'kellu dejjem f'moħħu l-Isqof Cocco Palmeri dwar il-parroċċa tal-Qala fl-1688 u wara.

Dan id-dokument hu l-Viżta Pastorali lill-Knisja Parrokkjali tal-Qala fil-11 ta' Mejju 1698, mwettqa minn Mons. Antonio Manso, f'isem l-Isqof Cocco Palmeri. Fiha naqraw:

"Din il-parroċċa tal-Qala hi waħda mill-erba' mwaqqfin bid-digriet tat-28 ta' April 1688 (sic) kif kien ġie mwiegħed f'kitbiet oħra. (Sic).

Din il-parroċċa tal-Qala ġiet approvata mis-Sagra Kong. Tal-Konċilju bid-digriet tal-5 ta' Marzu 1689. (sic)

Kappillan ta' din il-parroċċa hu Dun Bernard Haber, l-istess wieħed li kellha meta ġiet imwaqqfa".

Dawn id-dokumenti, Bonnici, direttament jew indirettament iffalsifikahom kull meta kiteb li fl-1688 il-parroċċa ma saritx fil-Qala.

Aktar minn hekk kull darba li qal hekk irrenda lill-Isqof impustur, faċċol u giddieb; għaliex kif seta' l-Isqof Cocco Palmeri erba' xhur wara d-digriet tat-28 ta'April **jitlob l-approvazzjoni ta' Ruma fuq il-parroċċa tal-Qala** jekk mhux għax tassew kien waqqafha bid-digriet imsemmi?

B'din il-kitba wkoll Bonnici rrenda lill Eminentissimi Kardinali tas-Sagra Kong, tal-Konċilju qabda mbeċilli meta approvaw il-parroċċa tal-Qala, la darba, kif qal Bonnici, ma kenitx imwaqqfa...

Irrenda wkoll lill-Inkwisitur Vidoni baħnan meta esegwixxa d-digriet tal-approvazzjoni tal-parroċċa tal-Qala, f'isem is-Sagra Kong. tal-Kardinali tal-Konċilju. Tassew baħnan kien ikun biex jesegwixxi digriet fuq parroċċa li, jaf qal Bonnici, ma kenitx teżisti. Vidoni, bħala Inkwiżitur, kien fid-dmir li jkun jaf x'kien qiegħed isir. Kien fid-dmir ukoll li minnflok jgħaġġel jesegwixxi d-digriet fuq il-parroċċa tal-Qala jinforma lill-Kardinali konċernati li kellhom żball jekk kellu xi dubju.

Kull meta kiteb li fl-1688 il-parroċċa ma saritx fil-Qala rrenda lill-Vigarju Ġenerali Mons. Manso, giddieb. Għaliex Mons. Manso f'isem u fuq ordni ta' l-Isqof Cocco Palmeri għamel viżta pastorali lill-parroċċa tal-Qala taħt it-titlu tal-B.M.V. fil-11 ta' Mejju 1698 jiġifieri **għaxar snin wara t-twaqqif tagħha,** u ħalla miktub:

li din il-parroċċa tal-Qala kienet waħda mill-erba' parroċċi mwaqqfin bid-digriet tat-28 ta' April 1688 u ġiet approvata minn Ruma bid-digriet tal-5 ta' Marzu 1689.

Il-kitbiet tiegħi, bħal dawk tal-Arċipriet Sultana, huma msejsin fuq id-dokumenti li jien elenkajt.

Fl-ittra lill-Isqof Cauchi, li jien semmejt fil-bidu ta' din il-kitba, Bonnici stqarr li hu jħobb l-istorja. Min iħobb l-istorja jirrispettaha billi jħalliha kif isibha. Ma jneħħix l-isem tal-Qala mid-dokumenti u floku jdaħħal lin-Nadur biex jgħaddi fuqu l-ġieħ li kien imiss lil-Qala.

Min iħobb l-istorja jaċċetta l-argumenti validi mibnija fuq id-dokumenti; mhux kif għamel Bonnici meta sab ruħu marsus mill-Arċipriet Sultana u minni. Meta ma setax jirrispondi żżejjen b'atteġġjament superjuri u nfexx fit-tgħajjir u fl-insulti u f'konkluzzjonijiet banali fuq il-parroċċa tagħna.

X'jaħseb Bonnici? Li meta jitkellem hu, ukoll jekk ikun żbaljat bħal ma kien fil-każ tal-parroċċa tal-Qala, kulħadd għandu jbaxxi rasu? **"Quisquis adest faveat?"** (Tibullo) Jew iqis ruħu xi oraklu: **"And when I open my lips let no dog bark?"** (W. Shakespeare).

Iż-żmien ta' l-orakli spiċċa. Qiegħdin noqorbu lejn iż-żerniq tas-seklu 21. Imma l-verità tibqa' ssib min jiddefendiha....

"Usque tandem, Alexander, abutere patientia nostra."

Għal kull xogħol ta'

Għamara,

Sottospekki,

Salotti, eċċ.,

u affarijiet

taċ-Ċeramika u

ħtiġijiet oħra

tad-dar

bi Prezzijiet Moderati

irrikorru għand:

KELINU SPITERI LTD

Factory & Showroom:
63A, Republic Str.,
Victoria,
Tel. 556462.

Office:
1, Dun Karl Bondi Str.,
Victoria.

RENAULT

RENAULT SUPERFIVE THE KNOCKOUT!

Prices from
RENAULT 5 — Lm3,300
RENAULT 11 — Lm3,550
RENAULT 21 — Lm5,500
RENAULT 25 — Lm7,500

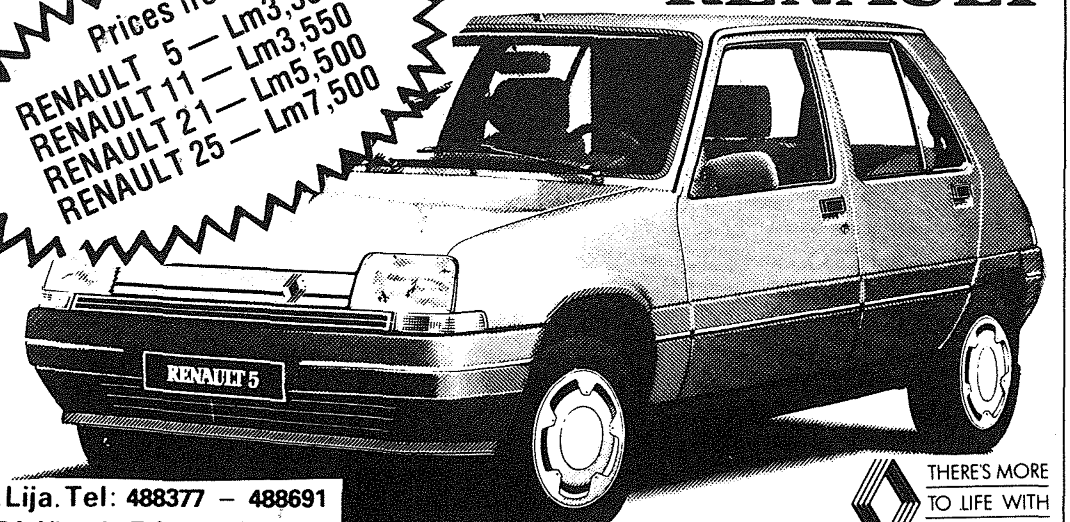

You may see them at
KIND'S Showroom, Lija. Tel: 488377 – 488691
Gozo Sub Agent: S. BAJADA, Victoria. Tel: 556520-556773.

THERE'S MORE TO LIFE WITH **RENAULT**